

Motion till riksdagen
2009/10:N459

av Rosita Runegrund (kd)

Skärgårdens utveckling

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en samlad politik för utveckling av de svenska skärgårdsområdena.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över lagen när det gäller tredimensionell fastighetsindelning.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kommunikationer och social service i skärgården.

¹ Yrkande 2 hänvisat till CU.

Fel! Okänt namn på

Bakgrund

Den svenska skärgården står för unika naturvärden och är oersättlig för människor, såväl bofasta som besökande. Det finns idag en berättigad oro över att sådana värden riskerar att gå till spillo. Utvecklingen i landets skärgårdsregioner skiljer sig åt. De storstadsnära skärgårdarna står idag för den befolkningsökning som sker i skärgården. I övriga skärgårdsregioner minskar befolkningen. Det behövs en aktiv och sammanhållen skärgårdspolitik på nationell nivå som innebär att olika myndigheter ser skärgårdarna som en resurs i det kommunala och regionala utvecklingsarbetet. Det vore högst olyckligt om skärgården bara skulle leva under sommaren; vi behöver arbeta aktivt för att det ska vara en levande bygd under hela året. Det finns idag en fast skärgårdsbefolkning på ungefär 32 000 personer, varav ungefär två tredjedelar bor på västkusten.

EU-programmens betydelse för näringslivet

Glesbygdsverkets uppföljning av programmet Mål 2 Öar 2000–2006 visade att målen har nåtts med råge. Totalt har 600 nya företag startats, 1 000 nya arbetstillfällen skapats och 800 jobb bevarats. Insatserna från programmet har haft stor betydelse och bestående effekter för utvecklingen i skärgårdarna. Identifierade framgångsfaktorer har visat sig vara följande.

- ? Samverkan och förankring är de faktorer som betytt mest för ett lyckat skärgårdsprojekt.
- ? Det avgörande har inte varit själva projektet, utan vad projektet ska åstadkomma efter projektperiodens slut. Det innebär fokus på långsiktiga projekt.
- ? Kommunernas viktiga roll, inte bara som medfinansierare utan också som pådrivande aktörer. En nyckel till framgång är att se skärgårdarna som en resurs och integrera dem i kommunalt och regionalt utvecklingsarbete.

Under den nya programperioden 2007–2013 kommer skärgårdarna inte längre att omfattas av ett eget program. Skärgårdsutvecklingen ska i första hand stödjas inom landsbygdsprogrammet. Vad som ska prioriteras avgörs i varje län med länsstyrelsen som ansvarig aktör. Det finns idag oro och farhågor att skärgårdarnas möjligheter och problem riskerar att bli bortglömda i samband med regionaliseringen. Skärgårdsfrågorna är tämligen anonyma i de regionala genomförandestrategierna. En del skärgårdsområden behöver mer uppmärksamhet, eftersom man lokalt inte själv orkar driva frågorna.

Även från Skärgårdarnas Riksförbund tror man att det är till skärgårdarnas nackdel att ansvar och pengar delats ut på varje län. Det medför att alla får, kan och kommer att göra olika bedömningar, vilket visar på behovet av en nationell samordning.

Boendet

För att kust- och skärgårdssamhällena långsiktigt ska kunna överleva som rekreationsområden krävs också en bofast befolkning året runt. Samspelet mellan fritidsboende och åretruntboende är oerhört viktigt och av stor betydelse för att dessa samhällen ska leva året runt. Det finns dock en brytpunkt i förhållandet mellan fritidsboende och åretruntboende. Är övervägande delen fritidsboende saknas underlag för den service som en kommuninnevånare kan kräva, t.ex. skola och affär. Den långsiktiga utvecklingen försämras om alltfler samhällen utefter våra kuster tillåts bli spöksamhällen. Kommunerna måste arbeta mer aktivt med att ta fram fler tomter på redan bebodda kustsamhällen och öar där det finns tomtmark kvar. Regeringen arbetar för att möjliggöra fler boendeformer och har infört ägarlägenheter under 2009. Möjligheten att de som juridiskt benämns småhus skulle kunna delas upp i två mindre fastigheter skulle underlätta för äldre och ensamstående att bo kvar i skärgården trots begränsade resurser. Det borde också vara ett attraktivt boende när alternativa bostäder såsom hyresrätter saknas. Regeringen bör utvidga förslaget om ägarlägenheter till att även gälla småhus. När det gäller tredimensionell fastighet som nybildas eller ombildas får det idag ske enbart om fastigheten är avsedd för bostadsändamål och om den omfattar minst tre bostadslägenheter. Regeringen har sagt att den noga vill följa och utvärdera reformen med ägarlägenheter. I detta sammanhang är det viktigt att belysa just frågan om förhållandena för tredimensionell fastighetsindelning. Det vore naturligtvis också önskvärt om fler hyresrätter byggdes och att rätt förutsättningar för det skapades.

Vistelsebegreppet

Socialtjänstens vistelsebegrepp när det gäller rätten till hemtjänst fungerar bra utom när det gäller förhållandet semesterkommunernas ansvar gentemot hemkommunernas ansvar. Reglerna om att det är vistelsekommunen som också får ta kostnaden för sommarboendes social- och hemtjänst drabbar många kustkommuner. För många är inte det största problemet att ordna hemtjänsten utan att de inte får betalt för den från personens hemkommun.

Semesterkommunerna måste ha rimliga villkor, och möjligheten att upprätta ekonomiska avtal med hemkommunerna ska vara ett led i en planerad sommarvistelse för personer med beviljat bistånd. Det var därför mycket positivt att regeringen tillsatte en utredning om vistelsebegreppet. Den 24 april 2009 överlämnade Vistelseutredningen betänkandet "Ingen får vara Svarte Petter" till regeringen.

Denna utredning föreslår dock tyvärr inte någon förändring när det gäller bestämmelserna om vem som ska betala för social- och hemtjänsten vid exempelvis sommarboende. Det rimliga vore att social- och hemtjänst betraktas

Fel! Okänt namn på

som exempelvis skolan eller sjukvården, du kan få den någon annanstans men det är din hemkommun som betalar.

Tillgången till social service

I många avseenden lever öbefolkningen "sist på linjen" när det gäller tillgång till offentlig och kommersiell service. Med en gles befolkning saknas även i de flesta skärgårdsområden en tillräckligt stor befolkning för att klara en lokal service på traditionellt vis. Det är också svårt att med egen kraft orka påverka utvecklingen när man inte är så många. Det måste vara möjligt för barnfamiljer och äldre att bo i skärgården med tillgång till barnomsorg, skola samt vård- och omsorgsinsatser. Välfärdspolitiken måste utgå från individens och familjens behov och inte från geografien. Likaså förutsätter ett socialt och kulturellt utvecklande fritidsboende att det finns fastboende. Att verka för bättre utvecklingsmöjligheter för åretruntboende är i grunden viktigt för alla som bor där, året runt eller bara delvis. En möjlighet är den moderna informationstekniken som öppnar många nya möjligheter till försörjning och också ger möjlighet att utveckla och behålla de för svenska skärgårdar viktiga statliga verksamheterna.

Enligt Skärgårdarnas Riksförbund finns det en möjlighet för kommuner att stärka de små skolorna. Det kan ibland räcka med små insatser som att skapa en ökad stimulans genom aktiva nätverk mellan små skolor på kusten. Genom att använda ny teknik är inte alltid det långa avståndet ett hinder. Tyvärr saknas det ett helhetsperspektiv i de flesta kommuner, mycket på grund av att skärgårdsbornas möjlighet att påverka den demokratiska processen är begränsad. I de flesta kommuner utgör de bara en mycket liten del av befolkningen och har litet inflytande i de allmänna valen.

Kommunikationer

Kommunikationsfrågorna har en avgörande betydelse för att få en positiv utveckling. Även på detta område är samordningsbehovet påtagligt mellan olika slags transporter. Skärgårdstrafiken måste värnas och utvecklas för att möjliggöra inflyttning av ungdomar, kvarboende och stimulera näringsverksamheten i området. Det måste finnas förutsättningar för människor att bo i skärgården men arbeta på fastlandet.

Färjetrafiken är livsavgörande för de boende på öarna, och därför ska reglerna och deras tillämpning vara enhetliga och tydliga. Det bör åligga Vägverket att ta ett samlat grepp på regelverket samt klargöra statens ansvar för färjetrafiken i skärgårdarna. Det finns starka skäl att samordna trafikbehoven för småöar med få boende. Bra kommunikationer är en rättighet även i skärgården.

Turism och rekreation

Det är inte enbart ett lokalt intresse utan även ett starkt riksintresse att de stora och unika svenska skärgårdsområdena hålls levande. Det handlar om rimliga villkor för näringsverksamhet och boende för skärgårdsbefolkningen men också om att tillvarata den unika miljön för turism och rekreation. Dessa båda intressen torde dessutom i långa stycken vara samverkande. Att det finns mer potential när det gäller turism är inte en långsökt slutsats. I Västsverige sker det 2,9 miljoner övernattningar i fritidsbåt – varje år. 60 procent sker under juli månad. Båtgästerna spenderar dock bara hälften så mycket som de som campar på land. Här finns en stor potential för ökade intäkter och därmed fler möjliga arbeten. Om mer pengar skulle spenderas skulle det skapa många nya arbetstillfällen. En båtgäst spenderar 205 kronor per dygn i genomsnitt medan en campinggäst spenderar 440 kronor.

Det som kan göras för att öka intäkterna bygger mycket på vilja, att öka kapaciteten i hamnarna, att kunna ta emot fler turister under själva högsäsongen, men parallellt med detta skulle också mer kunna göras från statligt håll för att främja denna turism. Exempelvis borde momsens på hamnavgift ses över.

Stockholm den 6 oktober 2009

Rosita Runegrund (kd)